

Pim

De kans dat Pim Fortuyn na de verkiezingen van volgend jaar minister-president wordt is, zacht gezegd, niet erg groot. Maar de kans dat hij lid van de Tweede Kamer wordt - als hij dat zou willen - is wel groot, heel erg groot zelfs. Met ongeveer zestigduizend stemmen zit hij erin en voor een bekende figuur als Fortuyn moet dat niet moeilijk zijn. Hij hoeft de kiesdeler (electoraat gedeeld door 150) maar te halen en hij zit erin.

Daarmee zou hij dan demonstreren wat insiders al lang weten: dat je in ons land met heel weinig moeite parlamentslid kunt worden. De drempel is laag, lager dan in vele andere landen. In Duitsland, Frankrijk, Engeland en zelfs België is het een stuk moeilijker.

Hoe komt dat?

Toen aan het eind van de Eerste Wereldoorlog ook bij ons het algemeen kiesrecht werd ingevoerd, ging die invoering gepaard met iets nieuws: de evenredige vertegenwoordiging (kortweg: e.v.) Alle politieke families in ons land zouden zonder vertekening in 's lands vergaderzaal terug te vinden zijn. Geen afwijkingen meer zoals onder het districtenstelsel. Het parlement als een exacte politieke landkaart. In dat systeem - maar dat terzijde - had je ook geen referendum nodig om te weten hoe de politieke opvattingen lagen. Het antwoord van het parlement zou immers identiek zijn aan het antwoord van het electoraat.

De voorwaarde waaronder deze redenering correct is ligt voor de hand: iedere kiezer moet tot een politieke familie behoren en blijven behoren. Als de kiezers een beetje gaan zweven, of gaan 'shoppen' zoals tegenwoordig, dan valt er niets meer exact af te spiegelen. Dan wordt alleen maar de partijpolitieke onrust of de mode van de dag doorgegeven.

Decennia lang waren de politieke families buitengewoon stabiel. Onze voorouders stemden jarenlang op dezelfde partij. Verschuivingen van een zetel of drie in de Tweede Kamer (van toen nog honderd leden) werden in de jaren dertig al snel beschouwd als aardverschuivingen. De verzuiling heerste nog in optima forma. Je stemde zoals de pastoor je opdroeg, of je vader, of de vakbond - of een andere autoriteit. De partijverhoudingen lagen muurvast, de tegenstellingen waren groot en bleven dat. De bazen van de zuilen waren de bazen van Nederland.

De e.v. is in dit land van vele minderheden van oudsher nogal populair. De pluriformiteit is groot en wordt door het kiesrecht in stand gehouden. Dat een kiesstelsel niet speciaal dient om de politieke opinies exact weer te geven maar vooral een basis dient te geven voor machtsvorming - dat is een redenering die in verzuild Nederland niet welkom was. 'Government by the people' staat bij onze gevestigde orde laag aangeschreven.

De e.v. vooronderstelt sterke en stabiele politieke partijen. En juist die vooronderstelling is aan het verdwijnen. Partijen zijn nog maar een schaduw van wat ze vroeger waren en de verschuivingen per verkiezing zijn veel groter dan bij de invoering ooit werd verwacht. En in die ambiance wordt dan werkelijkheid wat indertijd helemaal niet de bedoeling was: ruim baan voor allerlei aspiranten die op eigen houtje beginnen en niks te maken hebben met politieke families.

Zo kan Pim op z'n sloffen in het parlement komen. Zestigduizend stemmen uit heel Nederland is voldoende.

Een Engelse Pim zou dat alleen maar lukken als zijn aanhang de meerderheid zou hebben in een enkel district en dat zit er niet in.

De slotsom van dit alles is bizar: de e.v., bedoeld om een stabiel politiek landschap getrouw te spiegelen, geeft nu allerlei politieke onrust direct door naar het parlement. En zo wordt een negatieve kwaliteit zichtbaar: de buitengewone conjunctuurgevoeligheid van ons parlement waardoor Kamerleden eens te meer worden gestimuleerd om te scoren. Daarom valt er veel te zeggen voor een kiesstelsel dat primair regio's vertegenwoordigt in plaats van opinies. ♦

door Jan Vis

Mr. J.J. Vis is lid van de Raad van State en oud-hoogleraar staatsrecht.